

Йордан Йовков

Шутият вол

Докато чичо Митуш и Аго се хранеха отвън на сундурмата, наблизо, на пет-шест крачки от тях, беше застанал Комура – един едър, кокалест вол, наполовина черен, наполовина сив. Той беше с къси, обърнати назад рога, които наспроти неговата големина бяха малки, затуй изглеждаше като да е шут. Без да се мръдне, като истукан, той си преживяше спокойно, а очите му бяха все в чича Митуша и Аго.

– Гледай, гледай Комура – каза чичо Митуш. – Дъвче си дъвка и, шут не шут, мисли се за хубавец. Добре, че няма рога. Добре, че господ на бодлива крава рога не дава, а то, какъвто е борец, света щеше да съсипе. – Чичо Митуш се усмихна повече и продължи: – В Преславско – аз съм живял там – хората въдят биволи, едри, големи биволи, пък и вино много имат, нали са все лозари. Те, понякогаж, ще вземат, ще напоят биволите с вино, ще им дадат да изпият по една кофа, па ще ги изкарат на мегданя да се борят. Ей тъй – да видят кой ще надвие.

Аго взе да се смее. И тъй като, по обичая си, той се смееше дебело и гърлесто, Комура престана да преживя, загледа се ослушан и след туй пухна с ноздрите си. Той пухна тъй още веднаж.

– Пуши тютюн – каза Аго.

Комура продължи да си преживя, но не измести погледа си от Аго и чича Митуша. Той беше един много особен вол и затуй чичо Митуш обичаше да се шегува с него. Докато другите волове, след като си дойдеха от чердата или след като се върнеха от кладенеца, си стояха, както си стояха сега – в най-различни положения, спокойни, като заковани на местата си, – Комура ще започне да рине с крак и да хвърля пръст на гърба си, ще почне да реве и след туй, наперен, с нагърчена шия, войнствен, ще се нахвърли на някой вол. Но щом се срещнат, щом си почукнат рогата, той избягва настрана и вече не се помръдва.

Ако носят сено, той ще се доближи до предната кола, за да може, както върви, да си поотскубва. Ако минават покрай нивите, ще се запасе крадешката бързо-бързо, а очите му гледат назад – дали иде Аго. Като вика и се гневи, Аго хвърля тоягата си (на края на която има топка) отдалеч; Комура дига глава, замижава, сгърчва се и тъй чака или удара, или да мине тоягата над главата му.

Чичо Митуш и Аго се нахраниха, взеха да впрятат и едвам сега забелязаха, че Комура го няма – беше липсал някъде. Докато го търсеха с очи, ето го че се зададе откъм господарската къща, търчи и цял се тресе, а зад него Галунка вика и хвърля камъни.

– Що не си гледате воловете? – сърди се тя – Изяде ми юфките. Простряла съм юфки на двора, а той като ги залапа! Какъв проклет вол,

все в къщи се увира като куче. Веднаж бях направила боя да боядисвам пасма и в боята си пъкна муцуната.

Чичо Митуш взе да се смее, но Аго, за да угоди на Галунка, подгони Комура От дванайсетте вола половината бяха впрегнати вече в плуга. Объркан, Комура застана не там, гдето трябваше. „Ерине! Ерине!“ (На мястото си) – викаше му Аго и той мина на другата страна. „Кош!“ – каза Аго и подигна хомота. Волът умело и бързо пъкна врата си Сега чак, след като го върза и тури натясно, Аго го удари един-два пъти с един жегъл.

Върволицата от шест чифта волове, след които подрънкваше плугът, се насочиха през зелената поляна към нивите. Отстрани вървеше Аго, отзад – чичо Митуш. Ту тук, ту там пред тях пробягваше някой лалугер, изправяше се за миг, като забито колче в земята, и догде го видиш – мушваше се в дупката си.

Дойдоха на нивата, гдето оряха, и чичо Митуш обърна плуга Докъм обяд ораха спорно и леко. Но като напече слънцето, като взе да се чува мухата, от която шръклседобитъкът, работата стана тежка. Ми-наха и към горния край на нивата, гдето пръстта беше оцедена, суха и пълна с трескот. На едно място корените на трескота бяха тъй дебели и тъй на гъсто, че плугът запука, запука – и спря. Аго завика и завъртя камшика – воловете взеха да тъкат, както се казва, назад-напред, но плугът не мръдна.

– Хай да се не види – каза чичо Митуш загрижен. – Ами сега?

Чичо Митуш можеше да подигне малко плуга и тъй на воловете щеше да олекне, но той искаше да има равна оран Като изгледа дългата върволица на воловете, като че пресмяташе нещо, той каза:

– Я дай, Аго, да впрегнем в дъното Комура. Той е як, да видим дали не ще изкара плуга.

В дъното на плуга бяха Балана и Чивгата – най-едрите, бели и двата, с дълги еленови рога. Но те бяха по-старички. Туриха ги на мястото на Комура и другаря му, а тях двамата впрегнаха в дъното на плуга.

– Хайде сега, карай! – каза чичо Митуш.

Аго завъртя камшика и завика:

– Хайде, дни! Хайде, дий! Ча! Ча!

Воловете се напрегнаха, колкото сила имаха, хомотите заскрипяха, обтегнаха се процепите на чивгарите, като че щяха да се скъсат, но – плугът не мръдна. Аго пак завика, един вол падна на предните си нозе. И ето. Комура се подаде напред-напред, гърбът му се изви, всичките му ребра изпъкнаха. Около плуга трескотът запука, закъса се и плугът

тръгна.

– Хайде, дий! Хайде, дий! – викаше Аго.

Още няколко крачки и опасното място беше минато. Малко по-натък спряха воловете да си отдъхнат. Чичо Митуш отиде при Комура, поглади го по изпъкналото чело, между шутите рога, и каза:

– Браво, Комура! Браво. Бе аз знаех, че ти няма да ме засрамиш.

Комура стоеше в браздата. Главата му, шията му и гърдите бяха черни, толкоз черни, че очите му се отделяха само с лъскавината си. Два-три мига – и той дойде на себе си, почина и запреживя. Той не разбираше, че е направил нещо особено, но навярно беше си помислил, че щом толкоз чичо Митуш и Аго обикалят около него, трябва да му дадат нещо за ядене. Затуй поклепваше с уши и ги гледаше право в очите.

– Яде юфка, разбира се... Като изяде юфката отзарана, доде му сила – говореше Аго и се смееше с гърлестия си смях.

Изкараха още няколко бразди. Земята започна да пари, във въздуха, като от струни, се чуваше късо, звънливо бръмчене – рояци лъскави зелени мухи се въртяха и кацаха по нагорещената кожа на воловете. Разпрегнаха и Аго отиде да пасе воловете, а чичо Митуш си дойде в чифлика.

Докато изорат тая нива, още на няколко пъти плугът задълбаваше в троската и спираше. Тогаз, без да се бавят, сменяха воловете. Балана и Чивгата ги почитаха за най-добри и най-хубави волове – нали бяха едри, бели като сняг, с големи еленови рога. Но нямаше що – туряха ги, като че ги развенчаваха от първенството им, по към средата, а на тяхно място, в дъното на плуга, впрягаха Комура с другаря му. И колкото и зле да беше се запънал плугът, Комура ще се напъне, ще се напрегне и ще го изкара. Чичо Митуш го потупваше по гърба, милваше го по челото. Аго се радваше.

Воловете ги пасяха нощем, за да не ги безпокоят мухите. Сутрин, като поподскочеше слънце, Аго ги докарваше, напояваха ги на кладенеца и отиваха да орат. Веднаж Аго си дойде много рано, преди да изгреслънце. Дойде си сам.

– Чичо Митуше, ела – викаше той, – умира вола. Комура се поду, умира.

Чичо Митуш го гледаше, без да му отговори, замислен, после каза:

– Трябва да е пасал рапица. В рапицата е влязъл и се е напасал, от туй е. Нали съм ти казал да ги вардиш от рапицата, муле недно – разсърди се той. – Какво си правил? Де си гледал?

Аго се навъси, подсмъркна и пак повтори:

– Умира вола...

Чичо Митуш бръкна в един зимбил, закачен за стената, в който туряха разни инструменти, взе нещо и го пхна в пояса си, но какво беше – Аго не можа да види. След туй и двамата забързаха към воловете. Отдалеч ги видяха събрани на купчина и легнали – всред зелената трева се белееха като едри гъби. Само един стоеше прав настрана и когато дойдоха там, видяха, че е Комура.

Страшно беше да се погледне: голям, надут, пораснал като гемия, търбухът му ще стигне земята. Очите му гледаха премрежено, замъглени, из устата му на тънки жици течеше лига. Едвам се държеше на краката си, всеки миг бе готов да се повали на земята. Аго пак заплака:

– Умира вола... Хубавия вол, умира...

– Умира зер – скара му се чичо Митуш, – като не си отваряш очите...

Чичо Митуш бръкна в пояса си и извади едно шило (сега Аго разбира какво беше взел от зимбила), отиде до Комура и взе да го попишва отгоре на хълбока, между ребрата – пипаше тук, пипаше там, като че търсеше някакво място. Като го намери, той го отбеляза с лявата си ръка, но я тури малко по-настрана, а с дясната издигна шилото и с все сила го заби в кожата на вола.

Аго гледаше смаян. Комура поглати глава – и толкоз. Като извади чичо Митуш шилото, нещо каза: туф, пуф – като че се отвори клапа. Газовете, насъбрани в стомаха на животното, заизлизаха, още на часа погледът на Комура се разведри. И надутият му като балон корем взе да се събира.

– Ти да не мислиш, че туй шило е просто – похвали се чичо Митуш на Аго. – То не е какво да е желязо. То е прекарано през алектрика. Хайде, хайде, разкарай вола да походи, не го оставяй да седи.

След няколко дни на Комура беше преминало и, здрав и читав, стоеше си пред дама. Дори през тия няколко дни той беше успял да извърши една пакост: докато го видят, напил беше една сутрин ведрото с млякото. Но направил беше и нещо добро: като търчеше веднаж тежко, стремително (все около боричканията си с воловете), той насмалко щеше да стъпче детето на Галунка, но като дойде до него, тъй се отби настрана, че учуди всички, а Галунка от радост заплака.

И ето го сега, спокоен, добре разположен, стои си пред дама и си преживя. Чичо Митуш и Аго закусват. Тях гледа Комура, преживя и ги гледа – внимателно, любопитно.

– Оправи се Комура, нищо не му е – каза чичо Митуш. – И шут не

шут, пак си е хубавец! Добър вол, як вол. Той и още един като него да се паднат на някой сиромах, ще му работят и ще хранят и него, и децата му. Добър вол... Само че... малко си е лакомичек...

Комура се загледа, престана да преживя и пухна с ноздрите си.

– Пух! Ама да те боднат с шилото по гърба, тогаз ще видиш какво е пух – засмя се Аго.

А чичо Митуш, като гледаше Комура с някаква особена драгост, усмихнат, весел, запя му:

Турчин върви из гора зелена,
тютюн пуши с лулица червена...

„Пух! пух!“ – дъхна с ноздрите си Комура.

Той пак взе да си преживя. Един кос кацна на гърба му, походи по него като по канара, след туй взе да скубе с човката си от меката сплъстена козина, която волът сега менеше, и като насъбра доста, хвъркна към гнездото си на керемидите.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: екип на abc дизайн или Мартин Митов

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“,
С. 1977. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7832>]